

rijksuniversiteit
groningen

faculteit economie
en bedrijfskunde

COELO

Financiële verhouding Rijk gemeenten: hoe verder?

Inspiratiedag Lokale Democratie in de Steigers

Leusden, 5 oktober 2016

Maarten Allers

Financiële verhoudingen: te belangrijk om aan techneuten over te laten

- Essentieel voor goed functioneren overheid
- Méér dan verdeelvraagstuk
- Vergt fundamentele maatschappelijke keuzes

Bestuurlijke ontwikkelingen gaan snel

- Decentralisatie
- Regionalisatie

Financiële verhoudingen lopen achter

Herbezinning

Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv)

- fundamentele herbezinning
- discussiestuk *Wel Zwitsers, geen geld?*
- advies eind dit jaar

Ministerie van BZK

- traject herziening financiële verhoudingen
- voorjaar 2017 notitie

rijksuniversiteit
groningen

faculteit economie
en bedrijfskunde

COELO

Werk in uitvoering

Wat volgt is geen volledig uitgekristalliseerd verhaal!

Uw inbreng neem ik graag mee

Gemeenten: beleidsvrijheid of uitvoeringskantoor?

- Allebei natuurlijk!
- Verschilt per beleidsterrein

Voorbeelden gemeentelijke taken

	Veel beleidsvrijheid
Publieke diensten	Wegenbeheer Cultuurbeleid
Persoonsgebonden diensten	Maatschappelijke ondersteuning Participatie

Voorbeelden gemeentelijke taken

	Veel beleidsvrijheid	Weinig beleidsvrijheid
Publieke diensten	Wegenbeheer Cultuurbeleid	Bevolkingsadministratie Organiseren verkiezingen
Persoonsgebonden diensten	Maatschappelijke ondersteuning Participatie	Uitgeven paspoorten Bijstand

Wanneer weinig beleidsvrijheid?

Als “product” landelijk uniform moet zijn

- Paspoort, verkiezingen Tweede Kamer

Wanneer weinig beleidsvrijheid?

Als “product” landelijk uniform moet zijn

- Paspoort, verkiezingen Tweede Kamer

Bij landelijk gevoelde solidariteit

- Bijstandsuitkering moet overal even hoog
- Vaak bij persoonsgebonden diensten

Wanneer weinig beleidsvrijheid?

Als “product” landelijk uniform moet zijn

- Paspoort, verkiezingen Tweede Kamer

Bij landelijk gevoelde solidariteit

- Bijstandsuitkering moet overal even hoog
- Vaak bij persoonsgebonden diensten

Geldt dit niet, dan is maximale gemeentelijke zeggenschap gewenst

- Lokale afweging kosten – baten
- Op basis van lokale wensen

rijksuniversiteit
groningen

faculteit economie
en bedrijfskunde

COELO

Stelling:

**Mate van beleidsvrijheid bepalend voor optimale bekostiging
gemeentelijke taken**

Vier kernvragen bij bekostiging

- In hoeverre gaan we verschillen tussen gemeenten **verevenen**?

Vier kernvragen bij bekostiging

- In hoeverre gaan we verschillen tussen gemeenten verevenen?
- Specifieke of algemene middelen?

Vier kernvragen bij bekostiging

- In hoeverre gaan we verschillen tussen gemeenten verevenen?
- Specifieke of algemene middelen?
- **Doelmatigheidsprikkel** inbouwen of niet?

Vier kernvragen bij bekostiging

- In hoeverre gaan we verschillen tussen gemeenten verevenen?
- Specifieke of algemene middelen?
- Doelmatigheidsprikkel inbouwen of niet?
- In hoeverre is bekostiging uit **eigen belasting** mogelijk?

Vier kernvragen bij bekostiging

- In hoeverre gaan we verschillen tussen gemeenten verevenen?
- Specifieke of algemene middelen?
- Doelmatigheidsprikkel inbouwen of niet?
- In hoeverre is bekostiging uit eigen belasting mogelijk?

Deze vragen kunnen **niet los van elkaar** worden beantwoord

- De ene keus impliceert soms de andere!

Taken met **weinig** beleidsvrijheid

Beschikbaarheid van voldoende geld staat voorop, dus verevenen

- Elke gemeente moet kunnen voldoen aan de landelijke norm

Bekostiging via specifieke middelen

- Prijzen (paspoort)
- Kostendekkende rijksuitkering

Taken met **weinig** beleidsvrijheid

Beschikbaarheid van voldoende geld staat voorop, dus verevenen

- Elke gemeente moet kunnen voldoen aan de landelijke norm

Bekostiging via specifieke middelen

- Prijzen (paspoort)
- Kostendekkende rijksuitkering

Kostendekkende uitkering prikkelt niet tot doelmatigheid

- Prikkel inbouwen
- Voorbeeld: bijstand

Bij prijzen: transparantie belangrijk

- Vergelijking met andere gemeenten prikkelt tot doelmatigheid

Taken met **veel** beleidsvrijheid

Bekostigen uit algemene middelen

- Lokale afweging kosten tegen baten

Groter deel uit eigen belasting

- Geeft betere afweging dan bij rijksuitkering

Taken met **veel** beleidsvrijheid

Bekostigen uit algemene middelen

- Lokale afweging kosten tegen baten

Groter deel uit eigen belasting

- Geeft betere afweging dan bij rijksuitkering

Verevening belastingcapaciteit: niet te veel

- Neemt prikkel tot ontwikkeling weg
- Alternatief: waardeinstijging vertraagd verevenen, bijv. na 10 jaar

Naast belasting: kleine algemene uitkering

- Minder verevenend, want verschillen hier meer geaccepteerd
 - Ongelijkheid gaat over mensen, niet over gemeenten
- Geen prikkels inbouwen

Taken met **veel** beleidsvrijheid

Bekostigen uit algemene middelen

- Lokale afweging kosten tegen baten

Groter deel uit eigen belasting

- Geeft betere afweging dan bij rijksuitkering

Verevening belastingcapaciteit: niet te veel

- Neemt prikkel tot ontwikkeling weg
- Alternatief: waardeestijging vertraagd verevenen, bijv. na 10 jaar

Naast belasting: kleine algemene uitkering

- Waardeoordeel!**
- Minder verevenend, want verschillen hier meer geaccepteerd
 - Ongelijkheid gaat over mensen, niet over gemeenten
 - Geen prikkels inbouwen

Persoonsgebonden diensten

- Focus verschoven van publieke naar persoonsgebonden diensten
- Persoonsgebonden diensten zijn vaak herverdelend
 - Bekostiging uit lokale belasting problematisch
 - Rijken trekken dan weg uit gemeenten met veel “klanten”

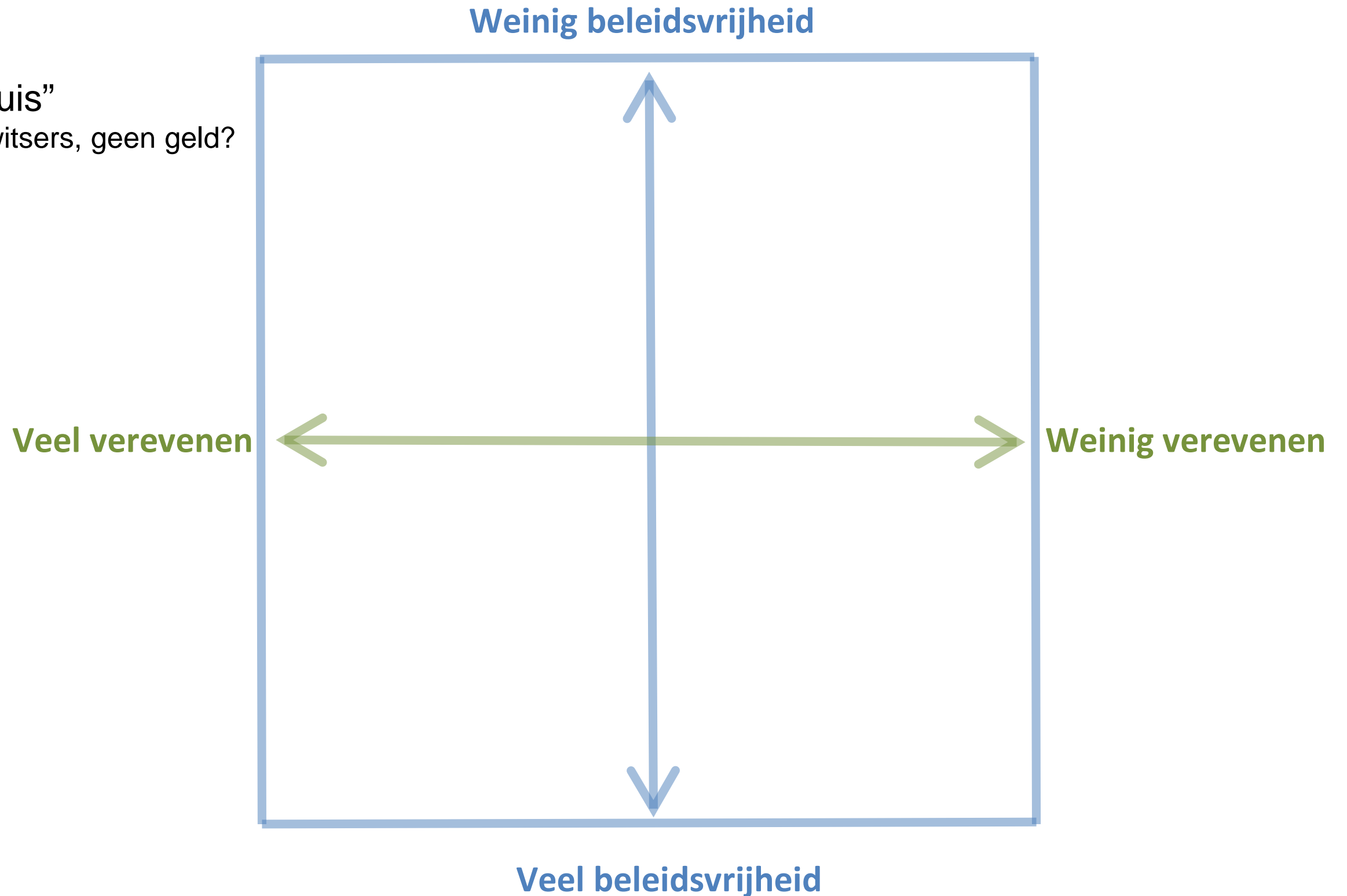

Persoonsgebonden diensten

- Focus verschoven van publieke naar persoonsgebonden diensten
- Persoonsgebonden diensten zijn vaak herverdelend
 - Bekostiging uit lokale belasting problematisch
 - Rijken trekken dan weg uit gemeenten met veel “klanten”
- Grotendeels bekostigen uit rijksuitkeringen
- Aandeel eigen belastingen kan dus niet naar 100%
 - Maar kan nog wel een flink stuk omhoog

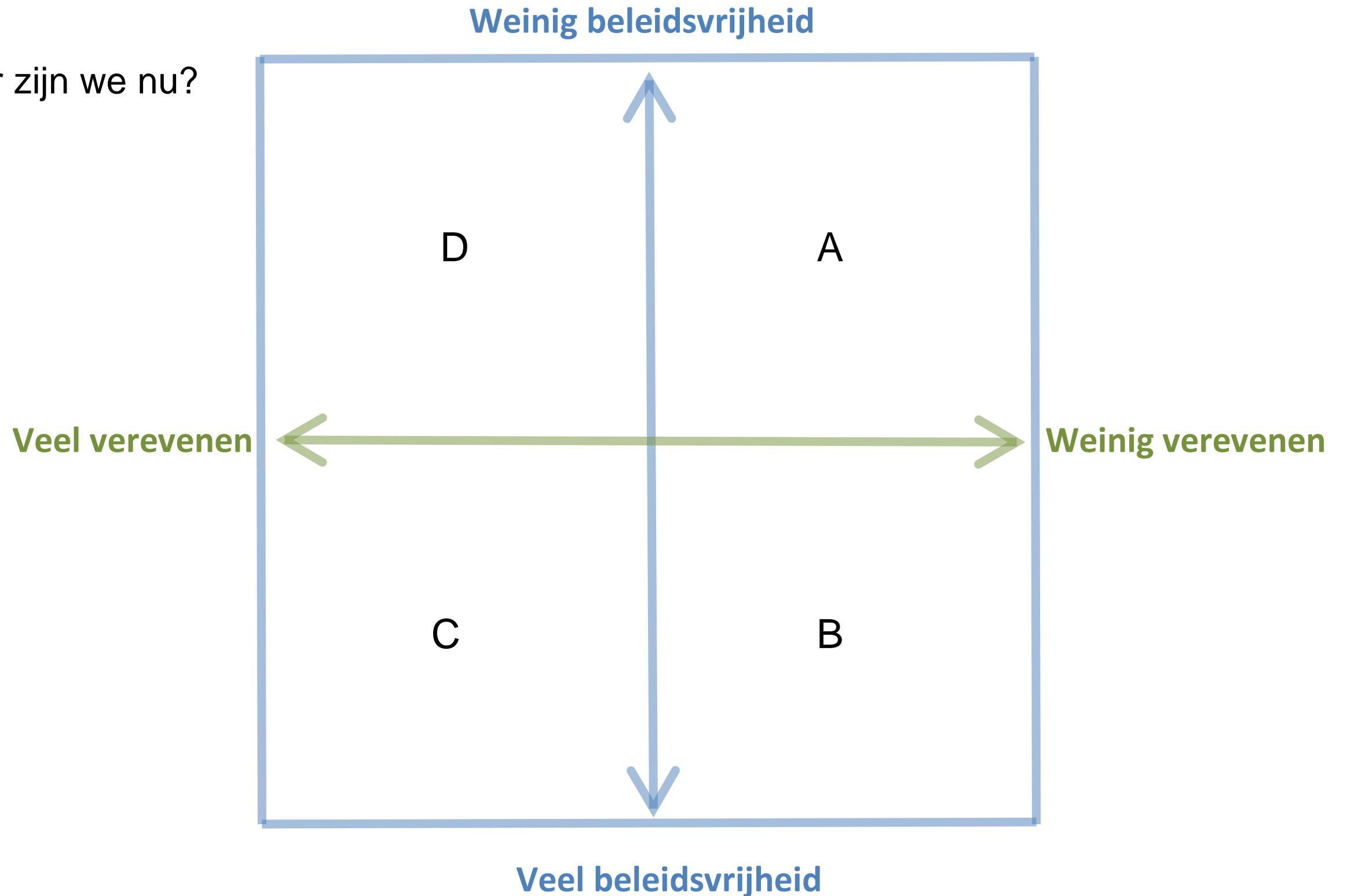

“Assenkruis”
Rfv, Wel Zwitsers, geen geld?

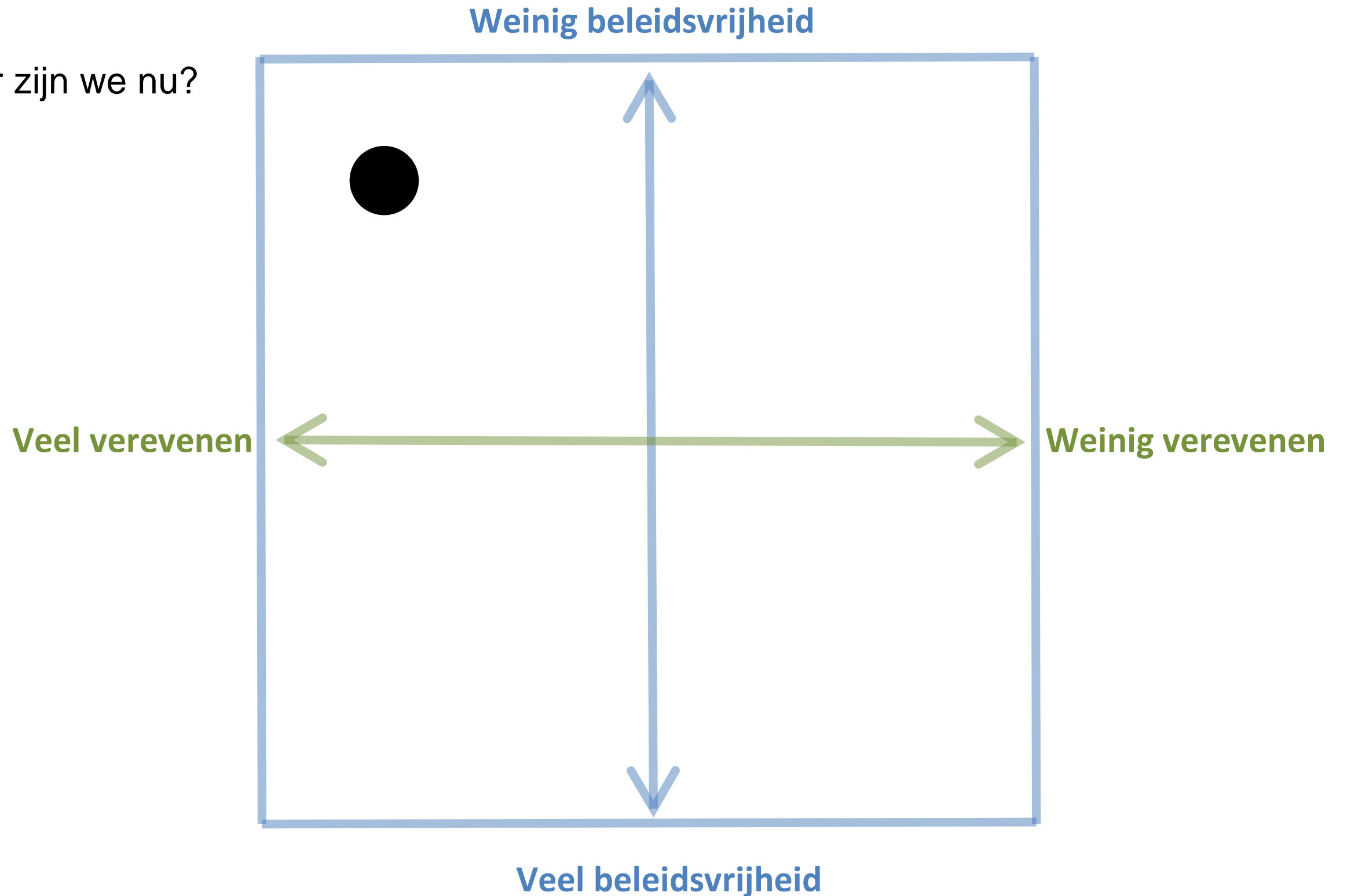

Waar zijn we nu?

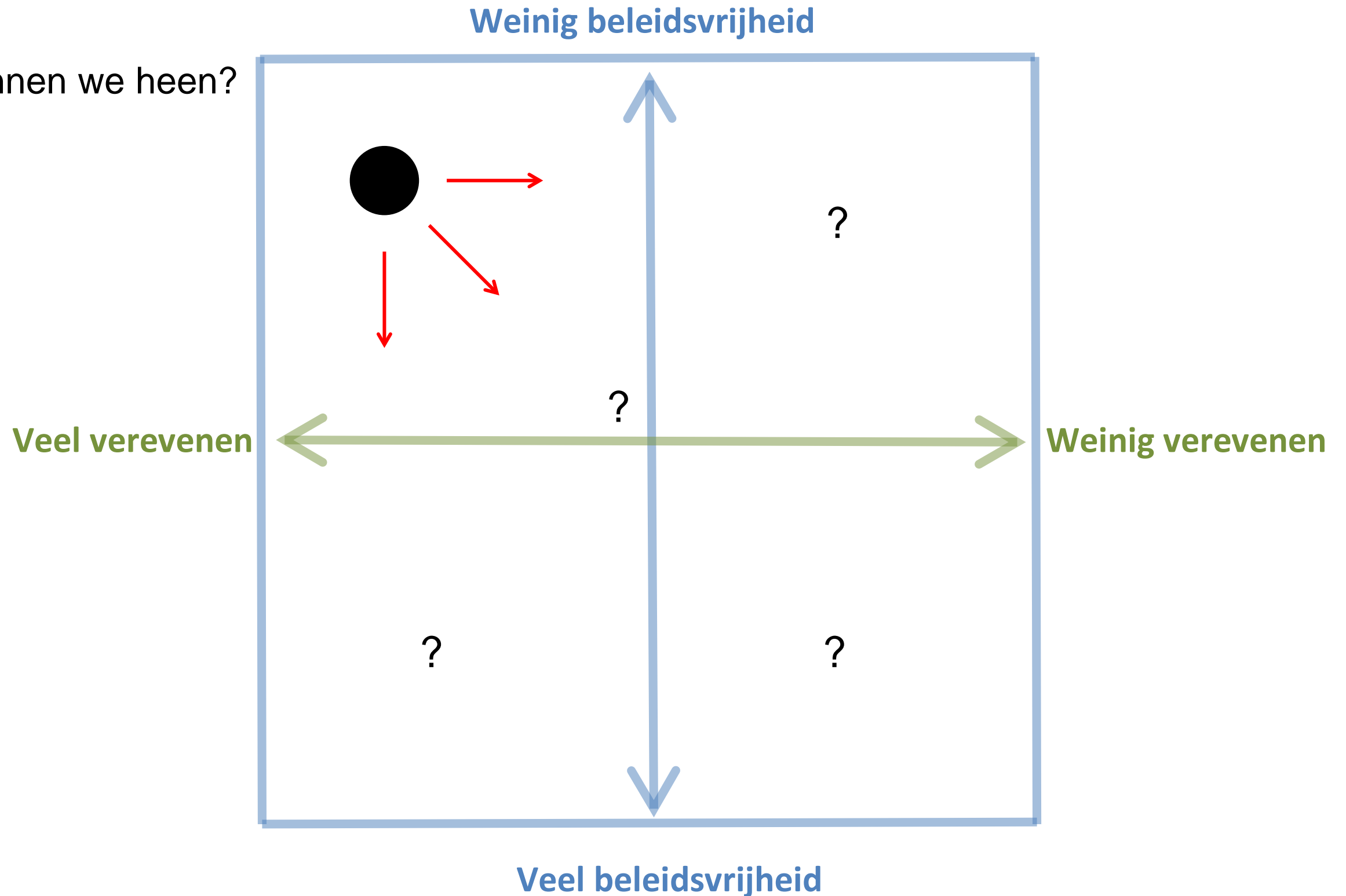

Waar zijn we nu?

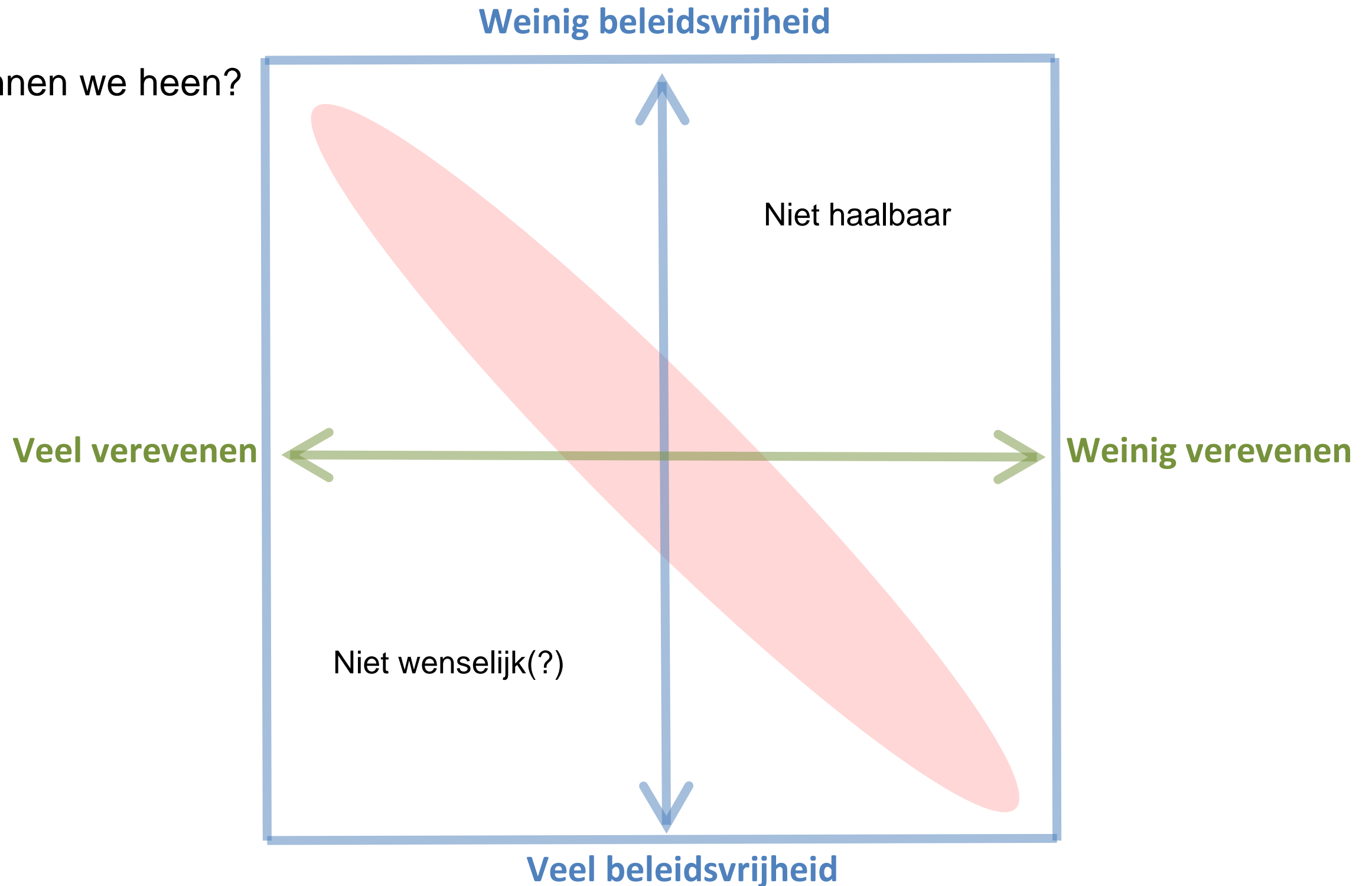

Waar kunnen we heen?

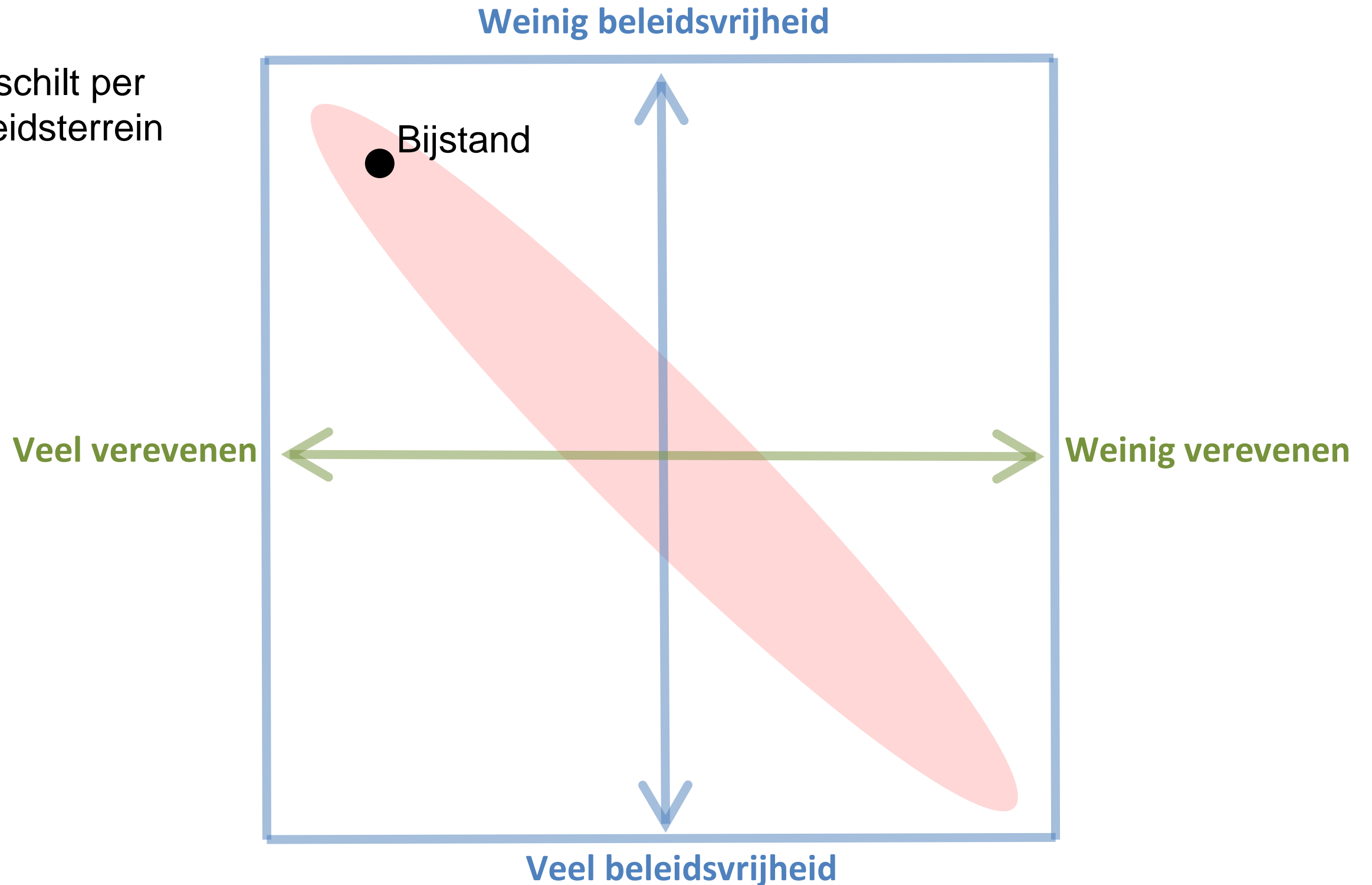

Waar kunnen we heen?

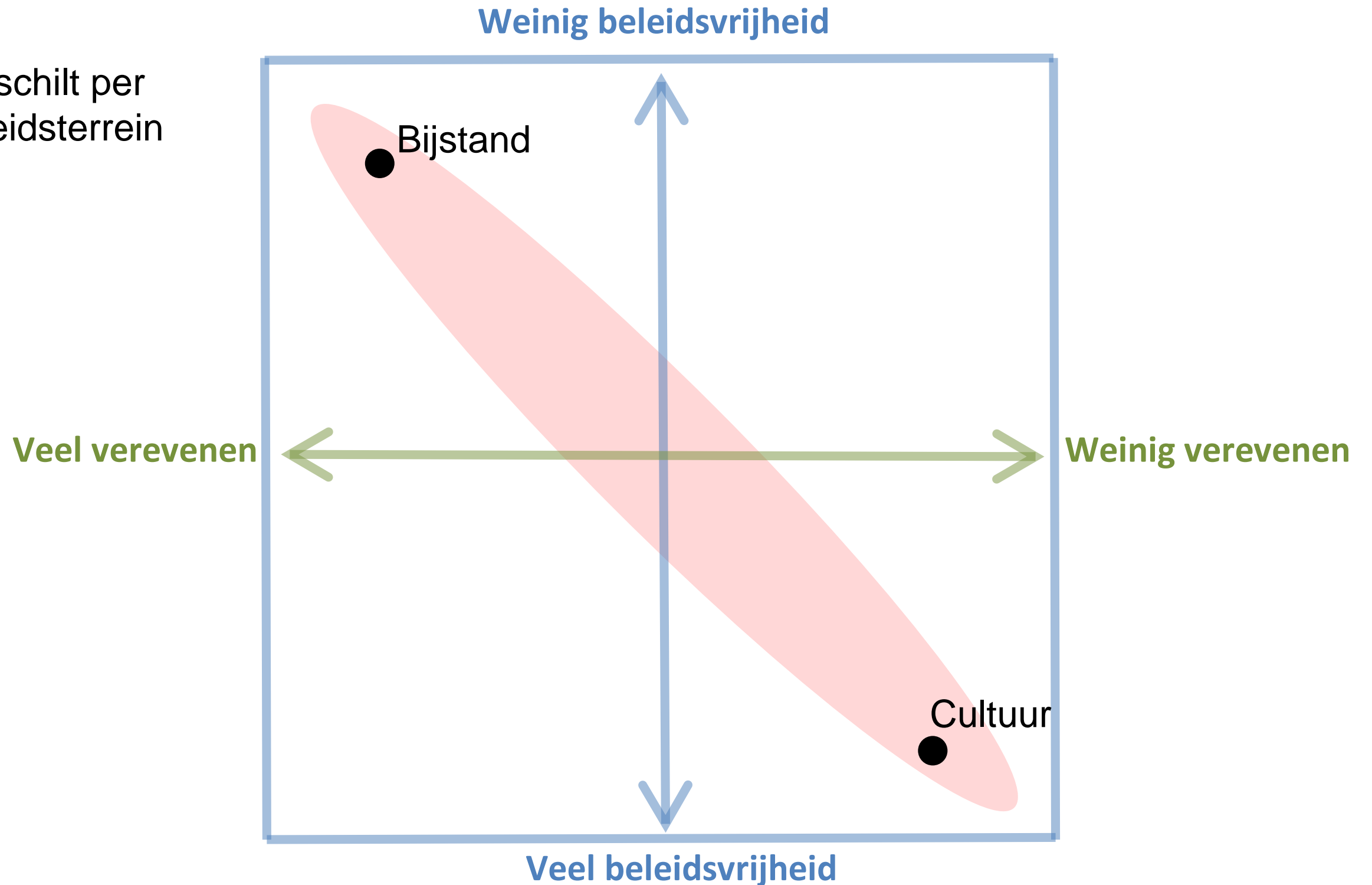

Verschildt per
beleidsterrein

Verschildt per
beleidsterrein

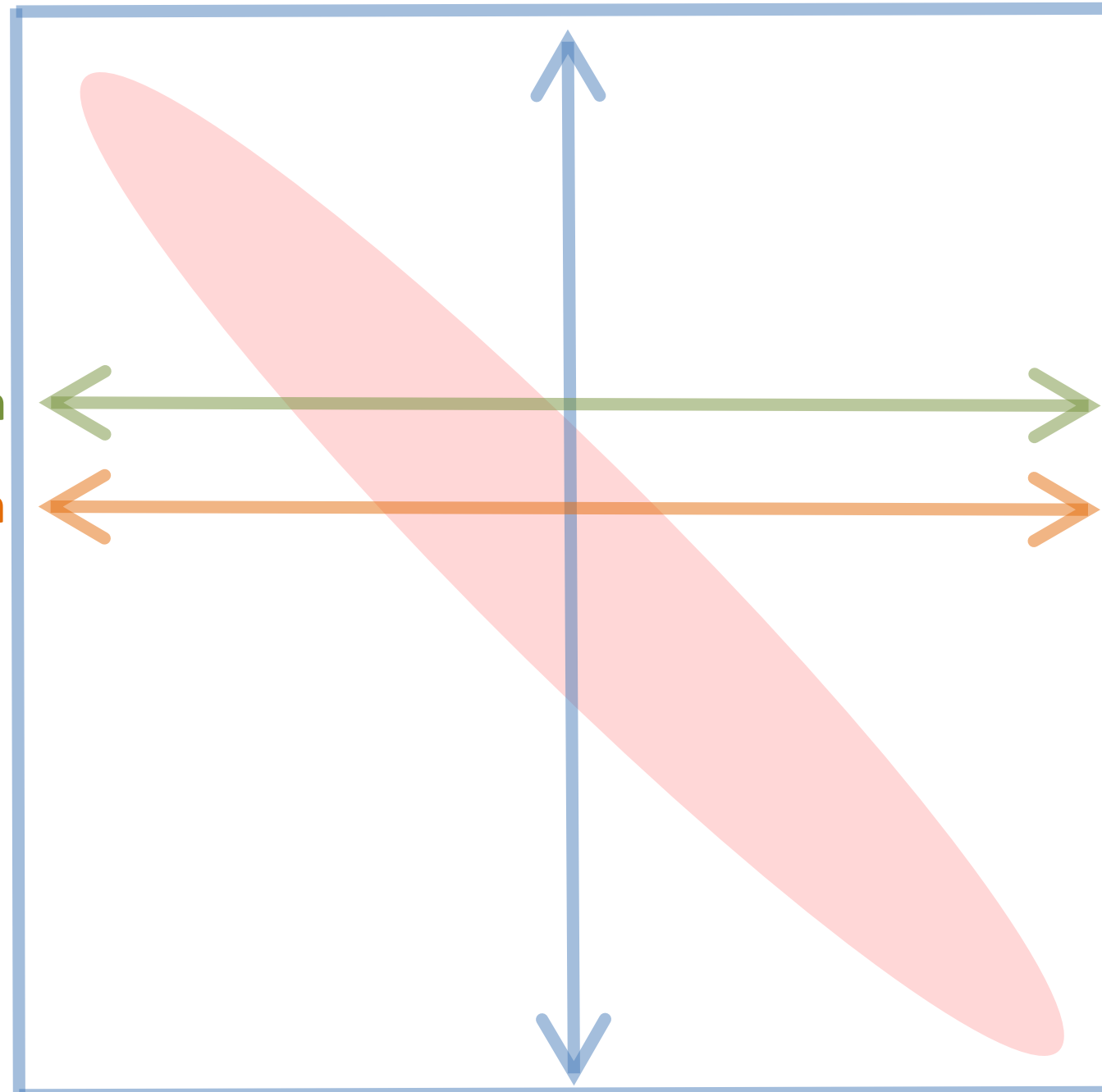

Samenhang met
andere kenmerken

Weinig beleidsvrijheid

Veel verevenen
Specifieke middelen

Weinig verevenen
Algemene middelen

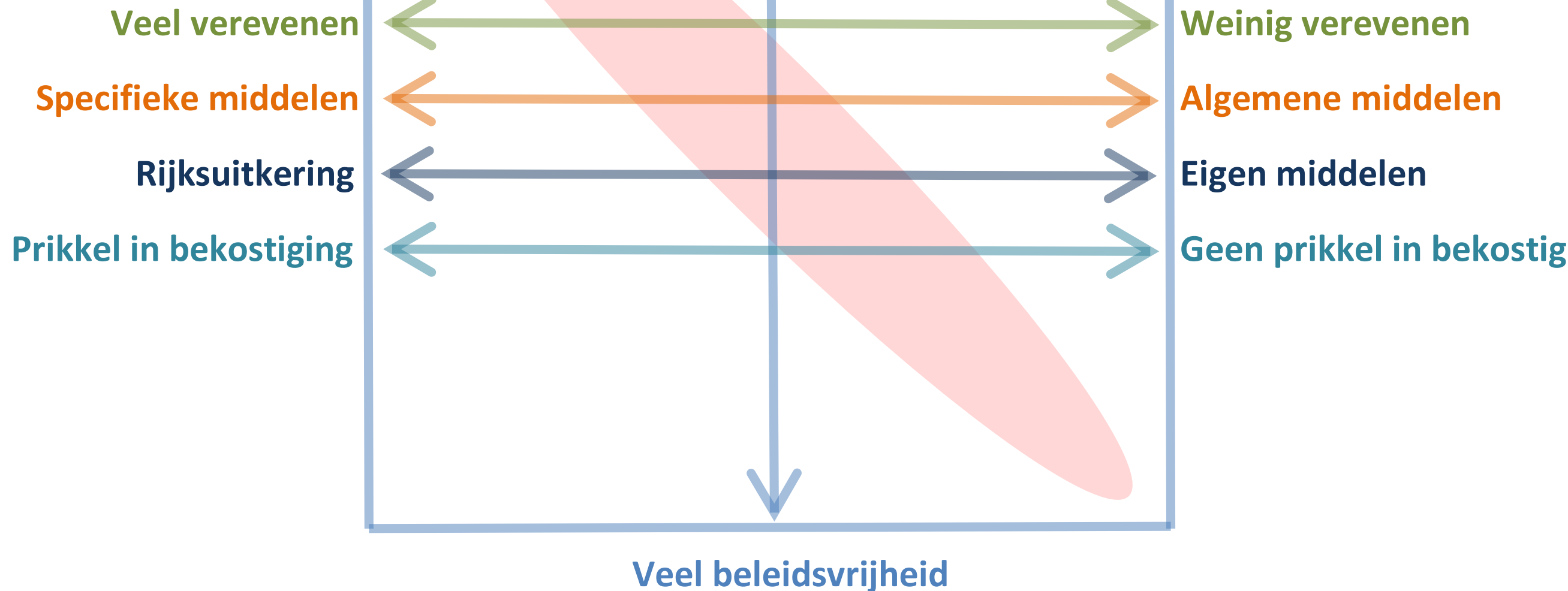

Veel beleidsvrijheid

Weinig beleidsvrijheid

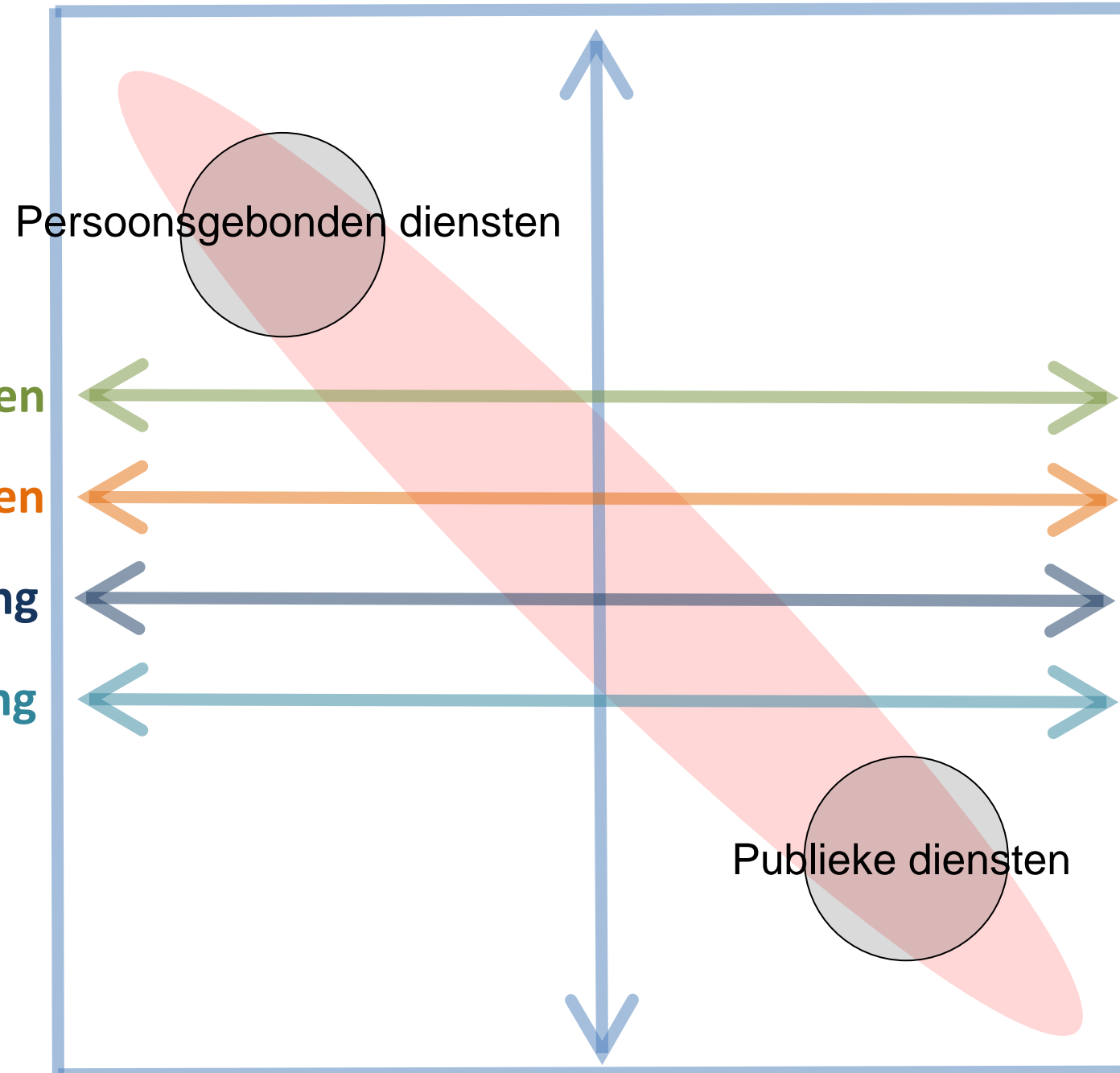
Samenhang met
andere kenmerken

Weinig beleidsvrijheid

Toekomstbeeld?

Persoonsgebonden diensten

Veel verevenen

Specifieke middelen

Rijksuitkering

Prikkel in bekostiging

Weinig verevenen

Algemene middelen

Eigen middelen

Geen prikkel in bekostiging

Publieke diensten

Veel beleidsvrijheid

Wat zou dit betekenen?

Voor taken met veel beleidsvrijheid:

- Groot gemeentelijk belastinggebied
- Algemene uitkering kleiner en veel eenvoudiger
 - niet meer alles willen verevenen
- Doelmatigheid is zaak van gemeenten zelf
 - Niet willen prikkelen

Voor taken met weinig beleidsvrijheid / persoonsgebonden diensten

- Rijksuitkering, soms aangevuld met tarieven
- Zoveel mogelijk kostendekkend / verevenend
- Met doelmatigheidsprikkel

Fundamentele keuzes

- Optimale financiële verhoudingen volgen **niet** uit technische criteria
- Economische wetenschap geeft wel enkele richtlijnen
- Maar het gaat ook om **politieke/morele afwegingen**
- Laat het dus niet aan de vakspecialisten over!